

มาตรฐานฟาร์มสุกรที่ดี 1

น.สพ. ยุทธ เทียมสุวรรณ
ผู้จัดการฝ่ายวิชาการ บจก. เซ็นทรัลลิส

มาตรฐาน และระบบความปลอดภัยทางชีวภาพที่ดีของฟาร์มสุกรประกอบไปด้วย 8 องค์ประกอบสำคัญ อันได้แก่

1 องค์ประกอบฟาร์ม ควรมีสถานที่ตั้งเหมาะสม ห่างไกลแหล่งชุมชน แหล่งน้ำสาธารณะ น้ำไม่ท่วมขัง ทั้งควรห่างจากแหล่งปนเปื้อนอันตราย และมลภาวะที่เป็นพิษ รวมถึงควรอยู่ห่างจากโรงฆ่าสัตว์ และตลาดค้าสัตว์ไม่น้อยกว่า 5 กม. และที่สำคัญต้องมีการคมนาคมขนส่งที่สะดวก

ฟาร์มต้องมีเนื้อที่ที่เหมาะสมกับจำนวนโรงเรือน ไม่หนาแน่นเกินไป มีการจัดวางผังฟาร์มที่ดี และแยกพื้นที่เป็นสัดส่วนชัดเจนได้แก่ พื้นที่อยู่อาศัย-สำนักงาน ที่ต้องแยกออกจากพื้นที่เลี้ยงสัตว์ มีพื้นที่เก็บอาหารเก็บอุปกรณ์ พื้นที่ทำลายซาก พื้นที่บำบัดน้ำเสียและสิ่งปฏิกูล พื้นที่จำหน่ายสุกร เป็นต้น ถนนในฟาร์มต้องกว้าง สะอาด ปฏิบัติงานได้สะดวก และที่สำคัญฟาร์มต้องออกแบบให้มีระบบป้องกันโรคจากภายนอกเข้าสู่ฟาร์ม เช่น รั้วรอบฟาร์ม ทางเข้าออกที่มีระบบป้องกันและทำลายเชื้อโรค

โรงเรือนเปิดควรสร้างตามแนวตะวันออก-ตก โดยมีระยะห่างระหว่างโรงเรือนไม่น้อยกว่า 25 ม. โรงเรือนระบบปิดควรมีมิดชิด มีระบบป้องกันเดือนภัยแก้ไขเมื่อไฟดับ โรงเรือนสุกรต้องมีโครงสร้างที่แข็งแรง ง่ายต่อการทำความสะอาด และบำรุงรักษา มีไฟฟ้าส่องสว่าง มีหลังคากันแดดกันฝนได้ มีการระบายอากาศดี ไม่ซำรุดจนก่อให้เกิดอันตรายทั้งต่อสุกร และคนเลี้ยง พื้นซีเมนต์หรือแอสลิตไม่หยาบหรือลื่นเกินไป รางลาดเอียงกำลังดี ผนังคอกต้องแข็งแรงสูงพอเหมาะกับสุกรแต่ละอายุ ที่สำคัญต้องมีพื้นที่เลี้ยงสุกรเพียงพอ เช่น พ่อพันธุ์ควรมีพื้นที่ไม่น้อยกว่า 4.4 ตร.ม./ตัว แม่พันธุ์ควรมีพื้นที่ไม่น้อยกว่า 1.32 ตร.ม./ตัว คอกคลอดควรมีพื้นที่ไม่น้อยกว่า 3.6 ตร.ม./ตัว อนุบาลควรมีพื้นที่ไม่น้อยกว่า 0.3 ตร.ม./ตัว รุ่น-ขุนควรมีพื้นที่ไม่น้อยกว่า 1.0 ตร.ม./ตัว

2 อาหาร ที่ใช้เลี้ยงสุกรต้องมีคุณภาพดี มีคุณค่าและโภชนาที่เหมาะสมตามแต่ละช่วงอายุ วัตถุประสงค์ที่ใช้ต้องสะอาด ปราศจากเชื้อโรค สารพิษ สารปนเปื้อน สารต้องห้ามที่เป็นอันตรายต่อตัวสุกร และผู้บริโภค สุกรต้องเข้าถึงอาหาร โดยมีอุปกรณ์ภาชนะที่สะอาดให้เหมาะสมกับจำนวน และได้รับปริมาณเพียงพอต่อความต้องการ ทั้งวัตถุดิบและอาหารต้องบรรจุเก็บรักษาในที่แห้ง สะอาด อากาศระบายดี ปราศจากสัตว์พาหะต่างๆ มีวัสดุรองด้านล่างเพื่อป้องกันความชื้น ปนเปื้อนหรือเสื่อมสภาพ หากจำเป็นต้องให้อาหารสัตว์ผสมยา ต้องอยู่ภายใต้การควบคุมของสัตวแพทย์ผู้ควบคุมฟาร์ม มีสถานที่เก็บแยก และป้ายธงชี้ ทั้งควรสุ่มตรวจสอบ หรือทวนสอบคุณภาพวัตถุดิบ และอาหารสัตว์อย่างสม่ำเสมอ การขนส่งไปใช้เลี้ยงสัตว์ต้องมีภาชนะบรรจุ และวิธีการขนส่งที่เหมาะสม

3 น้ำดื่ม ที่ให้สุกรต้องเป็นน้ำสะอาด ปลอดภัย ไม่ปนเปื้อน ควรเลือกจากแหล่งที่มีปริมาณน้ำเพียงพอตลอดทั้งปี โดยมีวิธีการระบบนำน้ำเพื่อมาใช้ในฟาร์มให้เหมาะสม ถูกสุขลักษณะ น้ำต้องมีคุณภาพตามมาตรฐานน้ำบาดาลที่จะใช้บริโภคได้ แนะนำควรส่งตรวจวิเคราะห์คุณภาพน้ำอย่างสม่ำเสมอ อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง ทั้งทางกายภาพ เคมี พิษวิทยา และจุลินทรีย์ หากไม่ได้ตามมาตรฐานแล้ว ควรผ่านการบำบัดด้วยวิธีต่างๆ เสียก่อน ที่นิยมกันได้แก่ การใช้คลอรีน ระบบน้ำควรป้องกันความร้อนได้ ง่ายต่อการบำรุง รักษา ภาชนะและอุปกรณ์ให้น้ำต้องมีอัตราการไหล ความสูง ความเอียงที่เหมาะสม ต้องสะอาด เพียงพอกับจำนวนสุกร

รายการ	เกณฑ์กำหนดที่เหมาะสม	เกณฑ์อนุโลมสูงสุด
คุณลักษณะทางกายภาพ		
สี (Colour) หน่วย ปลาตินัม-โคบอลต์	5	15
ความขุ่น (Turbidity) หน่วย ซิลิกา สเกล ยูนิต	5	20
ความเป็นกรด - ด่าง (pH)	7.0 – 8.5	6.5 – 9.2

คุณลักษณะทางเคมี (หน่วย มก./ล.)		
เหล็ก (Fe)	ไม่เกินกว่า 0.5	1.0
แมงกานีส (Mn)	ไม่เกินกว่า 0.3	0.5
ทองแดง (Cu)	ไม่เกินกว่า 1.0	1.5
สังกะสี (Zn)	ไม่เกินกว่า 5.0	15.0
ซัลเฟต (SO ₄)	ไม่เกินกว่า 200	250
คลอไรด์ (Cl)	ไม่เกินกว่า 250	600
ฟลูออไรด์ (F)	ไม่เกินกว่า 0.7	1.0
ไนเตรด (NO ₃)	ไม่เกินกว่า 45	45
ความกระด้างทั้งหมด (Total Hardness as CaCO ₃)	ไม่เกินกว่า 300	500
ความกระด้างถาวร (Non carbonate hardness as CaCO ₃)	ไม่เกินกว่า 200	250
ปริมาณสารทั้งหมดที่ละลายได้ (Total dissolved solids)	ไม่เกินกว่า 600	1,200

รายการ	เกณฑ์กำหนดที่เหมาะสม	เกณฑ์อนุโลมสูงสุด
คุณลักษณะสารพิษ		
สารหนู (As)	ต้องไม่มีเลย	0.05
ไซยาไนด์ (CN)	ต้องไม่มีเลย	0.1
ตะกั่ว (Pb)	ต้องไม่มีเลย	0.05
ปรอท (Hg)	ต้องไม่มีเลย	0.001
แคดเมียม (Cd)	ต้องไม่มีเลย	0.01
ซีลีเนียม (Se)	ต้องไม่มีเลย	0.01
คุณลักษณะทางแบคทีรี		
แอสตันคาร์ดเพลตเคานต์ (Standard Plate Count) หน่วย โคโลนีต่อลูกบาศก์เซนติเมตร	ไม่เกินกว่า 500	-
เอ็มพีเอ็น (MPN) หน่วย โคลิฟอร์มมอร์แกนีสซึมต่อ 100 ลูกบาศก์เซนติเมตร	น้อยกว่า 2.2	-
อีโคไล (E. coli)	ต้องไม่มีเลย	-

4 การจัดการฟาร์ม ถือเป็นองค์ประกอบใหญ่ใจความที่สำคัญมาก ที่ฟาร์มควรจัดให้มีคู่มือการจัดการฟาร์มที่แสดงถึงรายละเอียดการปฏิบัติงานต่างๆ ภายในฟาร์ม เช่น การเตรียมโรงเรือน การเลี้ยง การให้อาหารและน้ำ การทำความสะอาด การจัดการสุขภาพสัตว์ การป้องกันและควบคุมโรค การกำจัดสัตว์พาหะ การกำจัดซากและสิ่งปฏิกูล เป็นต้น

ฟาร์มต้องมีบุคลากรเพียงพอกับจำนวนสุกร โดยแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างชัดเจน ทั้งสัตวแพทย์ที่มีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพการสัตวแพทย์ชั้นหนึ่ง และใบอนุญาตสัตวแพทย์ผู้ควบคุมฟาร์มสุกร สัตวบาล และผู้เลี้ยงสุกร โดยแต่ละหน้าที่จะกำหนดไว้แล้วว่า สามารถดูแลสุกรได้ไม่เกินกี่ตัว/แม่ นอกจากนี้ผู้ประกอบการต้องผ่านการฝึกอบรมหลักสูตรที่เกี่ยวข้อง รวมถึงบุคลากรจำเป็นต้องได้รับการตรวจสอบสุขภาพ และได้รับการฝึกอบรมอย่างต่อเนื่อง

โรงเรือน และอุปกรณ์ที่ใช้ต้องเพียงพอกับจำนวนสุกร เป็นระเบียบ ทำความสะอาดได้ทั่วถึง ต้องปลอดภัยไม่เป็นอันตรายต่อตัวสุกรและผู้เลี้ยง มีสถานที่เก็บอุปกรณ์และเครื่องมือเป็นสัดส่วน นำมาใช้ได้สะดวก ต้องมีการจัดพื้นที่ปฏิบัติงานให้เหมาะสม พื้นที่เลี้ยงสุกรแต่ละรุ่นแยกกันชัดเจน เน้นระบบ All in-All out ในสุกรอนุบาลและสุกรขุน ที่สำคัญต้องเน้นเรื่องการจัดการสุขลักษณะเช่น มีอ่างน้ำยาฆ่าเชื้อสำหรับจุ่มเท้าบุคคลก่อนเข้า-ออกโรงเรือน ทำความสะอาดพื้นคอกสม่ำเสมอ ไม่มีมูลสัตว์ตกค้าง ภายหลังย้ายสุกรออก ควรทำความสะอาด ล้าง ฆ่าเชื้อ พักคอกไม่น้อยกว่า 5 วัน ทั้งต้องดูแลรักษาความสะอาดรอบโรงเรือนอย่างน้อย 3 ม. จัดให้มีทางระบายน้ำเสียจากโรงเรือนไปสู่บ่อบำบัด หากสิ่งใดชำรุดก็ควรรีบซ่อมแซม ดูแล และบำรุงรักษาสม่ำเสมอ

จากที่กล่าวมาเป็นเพียง 4 องค์ประกอบแรก แม้ครอบคลุมเนื้อหาไปเพียงครึ่งเดียว แต่เชื่อว่าคงมีบางจุดบางประเด็นที่ทุกฟาร์มมีตกหล่นกันไป มากบ้าง น้อยบ้าง เป็นแน่แท้ ไว้แก้ไขปรับปรุงกันต่อไป เรื่องหน้าขอเชิญติดตามต่อเนื่องใน 4 เรื่องที่เหลือ อันได้แก่ สุขภาพสัตว์ สวัสดิภาพสัตว์ สิ่งแวดล้อม และการบันทึกข้อมูล

เอกสารอ้างอิง

คู่มือการตรวจประเมินมาตรฐานฟาร์มเลี้ยงสัตว์ สำหรับคนและผู้ตรวจรับรอง ฉบับรวม 16 ฟาร์มปศุสัตว์ กรมปศุสัตว์ พิมพ์ครั้งที่ 2 : มกราคม 2554.

คู่มือการตรวจประเมิน และการออกใบรับรองการปฏิบัติตามการเกษตรที่ดีด้านปศุสัตว์สำหรับหน่วยตรวจ กรมปศุสัตว์ พิมพ์ครั้งที่ 1 : สิงหาคม 2556.